

Z A P I S N I K

sa 30. sjednice Odbora za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore, održane 13. aprila 2023. godine

Sjednica je počela u 13 sati.

Sjednici je predsjedavala Božena Jelušić, predsjednica Odbora.

Sjednici su prisustvovali/e članovi/ice Odbora: Tamara Vujović, Jelena Božović, dr Valentina Minić, Jovanka Bogavac i Budimir Aleksić.

Saglasno članu 65 stav 2 Poslovnika Skupštine, odsutnog člana Maksima Vučinića zamjenio je poslanik Jovan Jole Vučurović.

Sjednici nijesu prisustvovala članice Odbora: Vesna Pavićević, Nela Savković Vukčević, Lidija Kljajić, Dragica Sekulić i Aleksandra Vuković.

Sjednici su prisustvovali/e: dr Branislav Radulović, senator Državne revizorske institucije, Blažo Savković državni revizor – načelnik u sektoru II u Državnoj revizorskoj instituciji, Jadranka Delibašić državna revizorka – rukovoditeljka Odjeljenja za razvoj i vršenje revizije uspjeha, Refadija Abdić, rukovoditeljka sektora za socijalnu i dječju zaštitu, Glavni grad Podgorica, Olivera Vukajlović, generalna direktorica Direktorata za unapređenje konkurentnosti u Ministarstvu ekonomskog razvoja i turizma, Danko Dragović, generalni direktor Direktorata za ekonomsko-finansijski sistem u Ministarstvu finansija, Dragana Nedić, koordinatorka u Odsjeku za budžetske procedure u Ministarstvu finansija i Jovana Radifković, načelnica u Ministarstvu rada i socijalnog staranja.

Za sjednicu je, jednoglasno, utvrđen sljedeći

D n e v n i r e d:

1. Konačan izvještaj DRI o reviziji uspjeha "Uspješnost sprovođenja politike rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori" i
2. Tekuća pitanja.

Prije početka rada po utvrđenom dnevnom redu, Odbor je usvojio zapisnik sa 28. sjednice Odbora.

Prva tačka - Konačan izvještaj DRI o reviziji uspjeha "Uspješnost sprovođenja politike rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori"

Predsjednica Odbora Božena Jelušić u uvodnom obraćanju saopštila je da je cilj revizije bio utvrditi postojanje rodno specifičnih ciljeva, kao i da li je rod integrisan u opšte ciljeve politika, kako bi se garantovalo da specifični ciljevi doprinose otklanjanju rodnog jaza i kako bi se osiguralo da i žene i muškarci imaju jednake koristi od programa, projekata i usluga. Revizija je trebalo da prikaže i da li institucije preduzimaju adekvatne aktivnosti u cilju unapređenja rodne ravnopravnosti. Krajnji cilj rodne revizije je da spriječi rodnu diskriminaciju u prividno rodno neutralnim politikama, programima i uslugama. Rodna revizija, takođe, istražuje da li definisani indikatori za mjerenje napretka u određenoj politici, programu, projektu ili usluzi uključuju rodnu

perspektivu, odnosno da li su podaci koji se prikupljaju u vezi sa ovim indikatorima razvrstani prema polu. Sprovođenje rodne revizije utiče na efikasnije sprovođenje ciljeva, uključujući i transparentnije i odgovornije trošenje sredstava.

Senator Državne revizorske institucije dr Branislav Radulović saopštio je da je DRI, u skladu sa Godišnjim planom za 2022/23, sprovela reviziju "Uspješnost sprovođenja politike rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori". Subjekti revizije bili su: Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Ministarstvo finansija, Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma, Glavni grad Podgorica i Opština Berane (uzorak lokalnih samouprava). U svrhu ostvarivanja postavljenog cilja revizije, potrebno je bilo dati odgovor na glavno revizorsko pitanje: *Da li državni organi preduzimaju adekvatne mjere za uspostavljanje i uspješno sprovođenje politike rodne ravnopravnosti?* Da bi se dobio odgovor na glavno pitanje revizije, postavljena su tri potpitanja: *Da li je uspostavljen adekvatan strateško-pravni okvir za sprovođenje politike rodne ravnopravnosti? Da li su državni organi, kroz programe/projekte koji su implementirali cilj projekta, povezani sa politikama rodne ravnopravnosti i da li ciljevi projekta detaljno opisuju kako muškarci i žene treba da uživaju koristi i rezultate? Da li su preduzete adekvatne mjere u cilju sprovođenja rodno odgovornog budžetiranja?*

Državna revizorska institucija je, nakon sprovedenog postupka revizije uspjeha i izjašnjenja svih subjekata revizije, ocijenila da sprovođenje politike rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori (u revidiranom periodu od tri godine) nije bilo u dovoljnoj mjeri uspješno, u cilju unapređenja, dao 15 preporuka u tri tematske cjeline. Izveštaj sadrži i dva aneksa: Žene sa invaliditetom i Pomirenje poslovnih i porodičnih obaveza i rodna ravnopravnost. Na bazi sprovedene revizije, utvrđeno je da važeći normativni okvir podržava i afirmiše rodnu ravnopravnost u Crnoj Gori - iako još uvijek postoje izazovi u ostvarenju jednakosti u tretiranju i ostvarivanju prava za žene i muškarce. Međutim, institucionalno nedostaje odgovarajući cjelovit i koherentan okvir za ostvarivanje i unapređenje rodne ravnopravnosti u praksi, jer većina nadležnih i drugih državnih organa često nijesu dosljedni ili u dovoljnoj mjeri posvećeni u sprovođenju svojih zakonskih obaveza u vezi s rodnom ravnopravnošću ili su zaposleni u istim nedovoljno obučeni za sprovođenje rodnih politika. Mehanizam odgovornosti za postizanje rodne ravnopravnosti pokazuje slabosti i u onim oblastima gdje postoji njegova odgovarajuća normativna uređenost. Takođe, identifikovani su nedostaci u sprovođenju i izvještavanju programskog (rodnog) budžetiranja, što ukazuje na potrebu unapređenja i preciznog definisanja nadležnosti i odgovornosti za sprovođenje budžetskih programa kod potrošačkih jedinica. S tim u vezi, u februaru 2023. godine Državna revizorska institucija Crne Gore, Državna revizorska institucija Republike Srbije, Ured za reviziju institucija Bosne i Hercegovine, Ured za reviziju institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine i Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske, potpisale su Sporazum za sprovođenje paralelne revizije uspjeha u oblasti Cilja održivog razvoja 5 – „Postići rodnu ravnopravnost i osnaživati sve žene i djevojčice“. Sporazum se zasniva na zakonodavstvu kojim se reguliše organizacija i funkcionisanje potpisnica Sporazuma i u skladu je sa INTOSAI GUID 9000. Podršku u realizaciji dogovorenih projektnih aktivnosti potpisnicama sporazuma u ovom procesu pružiće Agencija Ujedinjenih naroda za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena (UN Women). Subjekti revizije, po dostavljanju konačnog izvještaja, dužni su da DRI, do

15.05.2023. godine, dostave Akcioni plan za realizaciju preporuka i da, do 01.10. 2023. godine, dostave Izvještaj o preduzetim radnjama po izrađenim i dostavljenim preporukama.

Državna revizorka – rukovoditeljka Odjeljenja za razvoj i vršenje revizije uspjeha Jadranka Delibašić predstavila je 15 preporuka koje su date u izvještaju, u cilju unapređenja stanja u oblasti rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori i u skladu sa zaključcima revizije. One se odnose na strateško – pravni okvir politike rodne ravnopravnosti, rezultate implementiranih programa/projekata u smislu povezivanja cilja projekta sa politikama rodne ravnopravnosti i rodno odgovorno budžetiranje.

U diskusiji su kroz komentare učestvovali: Božena Jelušić, dr Valentina Minić, Jovanka Bogavac, Tamara Vujović, Olivera Vukajlović, generalna direktorica Direktorata za unapređenje konkurentnosti u Ministarstvu ekonomskog razvoja i turizma i Jadranka Delibašić, državna revizorka – rukovoditeljka Odjeljenja za razvoj i vršenje revizije uspjeha.

Tokom diskusije, ukazano je na činjenicu da je Crnoj Gori od 63 strateška dokumenta njih 50 potpuno neorodnjeno, šest uglavnom neorodnjeno, tri uglavnom orodnjeno i četiri u potpunosti orodnjeno, što ukazuje da u Crnoj Gori postoji nedostatak podataka i svijesti kako bi se uticaj na rodnu ravnopravnost na odgovarajući način definisao tokom izrade, primjene i procjene učinka zakona i strategija. Takođe, učesnice u diskusiji izrazile su zabrinutost što je revizija uspjeha ocijenila, a utvrđeno činjenično stanje potvrdilo, da sprovođenje politike rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori nije u dovoljnoj mjeri uspješno, kao i da institucionalno nedostaje odgovarajući cjelovit i koherentan okvir za ostvarivanje i unapređenje rodne ravnopravnosti u praksi. Između ostalog, ukazano je na Indeks rodne ravnopravnosti koji je za Crnu Goru 55, a prosjek u Evropi je 67,9, kao i da postoji opravdana bojazan da će razlika u odnosu na Evropu i dalje postojati jer zemlje Evropske unije napreduju u usvajanju i implementiranju politika rodne ravnopravnosti. Kao primjer dobre strategije čije su politike i mjere bile na adekvatan način ciljane i usmjerene i koja je doprinijela poboljšanju položaja žena navedena je Strategija razvoja ženskog preduzetništva. Takođe, ukazano je na potrebu izmjene Zakona o nevladinim organizacijama u dijelu određivanja kriterijuma za raspodjelu sredstava, kao i postupka samog ocjenjivanja projekata kako bi se spriječila zloupotreba državnih resursa. Zakon ne predviđa obavezno stečeno iskustvo u određenoj oblasti, usljed čega dolazi do brojnih zloupotreba i prijava od strane nevladinih organizacija koje se i ne bave određenom oblašću u praksi, ali prilikom prijave ispunjavaju sve formalne uslove.

Nakon rasprave, predsjednica Odbora Božena Jelušić konstatovala je da se Odbor upoznao sa Konačnim izvještajem DRI o reviziji uspjeha "Uspješnost sprovođenja politike rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori".

Druga tačka - Tekuća pitanja

U okviru ove tačke dnevnog reda, predsjednica Odbora je informisala članove/ce Odbora da je:

- 07. marta t.g. održana javna debata „8. mart u svjetlu prava žena s invaliditetom godinu dana kasnije” . Predsjednica Odbora Božena Jelušić bila je panelistkinja u okviru panela „Šta se uradilo na suzbijanju višestruke i interseksijske

diskriminacije žena s invaliditetom u Crnoj Gori u proteklih godinu dana?”. Javnu debatu je organizovala NVO Inicijativa mladih s invaliditetom Boke;

- 08. marta t.g. predsjednica Odbora Božena Jelušić učestvovala u maršu pod sloganom „Otpor sili i nepravdi“ povodom obilježavanja Međunarodnog dana žena, u organizaciji Centra za ženska prava;

- 14. marta t.g. održan sastanak u saradnji sa Misijom OEBS-a u Crnoj Gori, sa konsultantkinjama Oliverom Komar i Sanjom Elezović, u cilju realizacije jedne od aktivnosti iz Akcionog plana za rodno odgovornu Skupštinu Crne Gore 2022-2024.godine - Izrada metodologije za praćenje primjene rodno osjetljivog jezika.

Sjednica je završena u 15 sati.

SEKRETARKA ODBORA

Angelina Šaranović, s.r.

PREDSJEDNICA ODBORA

Božena Jelušić, s.r